

TOPOARE DIN SECOLELE X—XI DESCOPERITE ÎN JUDEȚUL BACĂU

de ALEXANDRU ARTIMON

O contribuție remarcabilă a arheologiei românești o constituie cercetarea temeinică a civilizației din secolele X—XI și cu acest prilej identificarea, încadrarea cronologică și atribuirea etnică a culturii de tip Dridu de pe teritoriul României ¹.

În Moldova, pe baza unor sistematice cercetări arheologice au fost depistate peste 200 de așezări din secolele X—XI ². An de an cercetările sistematice, descoperirile făcute întâmplător cu diferite prilejuri, îmbogățesc cunoștințele noastre privind civilizația materială și spirituală din această perioadă istorică.

Între descoperirile mai importante întreprinse în Moldova și care se referă la secolele X—XI le menționăm pe cele de la Spinoasa—Iași ³, Dănești—Vaslui ⁴, Prodana—Bîrlad ⁵, Sendreni—Galați ⁶, Băiceni—Iași ⁷, Dodești—Vaslui ⁸, Oituz—Bacău ⁹ etc.

În cunoașterea culturii materiale și spirituale din aceste vremuri, merită să relevăm descoperirea unor numeroase obiecte (ceramică, unelte, podoabe și monede). Ele au fost găsite ca urmare a unor sistematice cercetări arheologice, dar și cu prilejul unor descoperiri întâmplătoare.

1 I. Nestor, *Contributions archéologiques au problème de Proto Roumaine. La civilisation de Dridu, în Dacia*, N. S. II, 1958, p. 371-382.

2 Dan Gh. Teodor, *Teritoriul est-carpatic în veacurile V — XI e.n.*, Iași, 1987, p. 101.

3 A. Nițu și D. Teodor, *Șantierul arheologic Spinoasa*, în *Materiale*, V, 1959, p. 485-491; A. Nițu, D. Teodor și Emil Zaharia, *Șantierul Spinoasa — Erbiceni*, în *Materiale*, VI, 1959, p. 531-537; Dan Gh. Teodor și Em. Zaharia, *Șantierul arheologic Spinoasa — Erbiceni*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 35-38.

4 M. Petrescu — Dîmbovița și Em. Zaharia, *Sondașul arheologic de la Dănești — Vaslui*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 52-56.

5 Săpături întreprinse de Dan Gh. Teodor și V. Palade, în 1960, continuate de V. Spinei în anii 1970-1975 (inedite).

6 Dan Gh. Teodor, *Descoperirile arheologice de la Sendreni — Galați*, în *Danubius*, I, Galați, 1967, p. 129-135.

7 I. Ioniță, și V. Spinei, *Așezarea prefeudală tîrzie de la Băiceni — Siliște*, în *Arh. Mold.*, VII, 1972, p. 307-323.

8 Săpături întreprinse între anii 1967-1975 de către Dan Gh. Teodor și G. Coman (inedite).

9 Dan Gh. Teodor, C. Buzdugaș și I. Mitrea, *Descoperirile arheologice de la Oituz (jud. Bacău)*, în *Carpica*, II, 1969, p. 309-321.

Aceste materiale au permis precizarea conținutului culturii Dridu din secolele X—XI, încadrarea cronologică a unora din complexe aparținând timpului respectiv, cât și ariei de răspândire a acestei culturi.

Pe baza studierii acestor materiale se pot emite ipoteze asupra ocupațiilor principale ale locuitorilor din secolele X—XI, a cunoașterii stadiului de dezvoltare al forțelor de producție.

Între obiectele relevante pentru cunoașterea ocupației locuitorilor, a necesităților lor de apărare menționăm topoarele din fier descoperite la Cîmpineanca—Vrancea, Epureni, Averești—Vaslui, Fundu Herței—Boțoșani¹⁰, cât și în alte puncte ale Moldovei.

Pe teritoriul județului Bacău au fost descoperite topoare din această perioadă istorică la Orbeni, Tăvădărești, Găiceana, Nănești—Parincea.

În anul 1960 cu prilejul unor lucrări agricole s-a descoperit în vatra satului Orbeni, pe malul drept al pîrului cu același nume, un topor care a intrat ulterior în colecția preotului Ungureanu Constantin, din această localitate. Este cazul să arătăm că această colecție se compune din interesante obiecte etnografice, dar și câteva obiecte istorice de o deosebită valoare¹¹.

Toporul de luptă de la Orbeni are muchia dreptunghiulară, părțile laterale ale găurii de fixarea cozii fiind lățite și formînd de o parte și de alta cite un triunghi cu virful ușor rotunjit. Taișul de formă dreptunghiulară se unește cu porțiunea unde se află gaura de fixare printr-un trunchi destul de lung și ușor curbat, aproape pătrat în secțiune, față de care taișul este dispus asimetric. Are lungimea maximă de 20 cm, lungimea lamei taișului de 17 cm, iar lățimea lamei taișului este de 5 cm. Diametrul găurii de înmănușare este de 4 x 3,5 cm (fig. 1/1, 2). Toporul de la Orbeni are asemănări cu exemplare aproape identice găsite la Radovanu¹² și Nănești—Parincea¹³. Considerăm că acest topor poate fi datat în secolele X—XI.

Un alt topor de luptă din această perioadă istorică a fost descoperit în satul Tăvădărești, comuna Dealul Morii, județul Bacău și care a fost donat muzeului de istorie din Bacău în anul 1967, de conducerea școlii din localitate¹⁴. Este un topor cu muchia dreptunghiulară, părțile laterale ale găurii de fixarea cozii sînt lăsate de o parte și de alta, încît cele două prelungiri descriu un oval. Corpul său este aproape dreptunghiular în secțiune. Toporul are lungimea maximă de 16,5 cm, iar lățimea taișului este de 3,8 cm (fig. 1/3,4). Toporul de luptă de la Tăvădărești este ase-

10 Dan Gh. Teodor, *op. cit.*, p. 109.

11 Toporul a fost descoperit de săteanul Untea Vasile în jurul anului 1960. În 1986 el a predat acest topor preotului Ungureanu Constantin, care ne-a oferit spre studiu și publicare acest interesant topor pentru care îi mulțumim și pe această cale.

12 Maria Comșa și Elena Gheannopoulos, *Unelte și arme din epoca feudală descoperite la Radovanu (jud. Ilfov)*, în SCIV, 4, 1969, p. 618, fig. 1/1.

13 Al. Artimon, *Valorificarea științifică și muzeistică a unor obiecte medievale din colecția Muzeului de Istorie din Bacău*, în Carpica, VII. p. 315, fig. 1/1.

14 Toporul este inventariat la nr. 6387, iar o descriere a lui a fost făcută de Ai. Artimon, *op. cit.*, p. 315, fig. 1/2.

mănător celor descoperite pe teritoriul României la Radovanu¹⁵, Dragosloveni¹⁶, Cîmpineanca¹⁷ și București¹⁸, datate în secolele X—XI.

În colecția învățătorului Aparu Alexandru din Găiceana se află un topor de luptă, găsit cu ani în urmă în vatra satului¹⁹. Toporul are muchia dreptunghiulară, iar părțile laterale ale găurii de fixarea cozii sînt ușor rotunjite. Taișul de formă dreptunghiulară și care este mai scurt într-o parte, se unește cu porțiunea unde se află gaura de fixare printr-un trunchi destul de lung și drept, aproape pătrat în secțiune, față de care taișul este dispus asimetric. Are lungimea maximă de 13,5 cm, iar lățimea taișului este de 2,6 cm. Diametrul găurii de înmănușare este de 3,3 x 3 cm (fig. 2/1, 2).

Toporul de luptă descoperit la Găiceana, deși de dimensiuni mai reduse, își găsește analogii în descoperirile de topoare de la Radovanu²⁰, Orbeni²¹ și Nănești—Parincea²² și se datează în secolele X—XI.

În anul 1967 s-a descoperit în vatra satului Nănești, din comuna Parincea, județul Bacău un topor de luptă care a intrat în colecțiile muzeului de istorie prin donație²³. Este un topor cu muchia dreptunghiulară, părțile laterale ale găurii de fixarea cozii fiind lățite și formînd de o parte și de alta cîte un trunchi cu vîrfurile ușor rotunjite. Taișul de formă dreptunghiulară se unește cu porțiunea unde se află gaura de fixare printr-un trunchi destul de lung și ușor curbat, aproape pătrat în secțiune, față de care taișul este dispus asimetric. Are lungimea maximă de 19,6 cm, iar lățimea lamei taișului de 4,5 cm. Diametrul găurii de înmănușare este de 3 x 3,6 cm (fig. 2/3, 4). Acest topor își găsește analogii în descoperirile similare de la Radovanu²⁴ și Orbeni²⁵, datate în secolele X—XI.

Descoperirea acestor topoare cu dublă funcționalitate de luptă sau pentru îndeletniciri gospodărești vin să întregască imaginile noastre privind modul în care au fost confecționate aceste unelte, oferind în același timp, alături de alte obiecte de fier cunoașterea stadiului de dezvoltare a forțelor de producție din secolele X—XI.

15 Maria Comșa și Elena Gheannopoulos, *op. cit.*, în *SCIV*, 4, 1969, p. 628, fig. 1/2

16 Maria Comșa și Gh. Constantinescu, *Depozitul de unelte și arme din epoca feudală timpurie descoperite la Dragosloveni (jud. Vrancea)*, în *SCIV*, 20, 1969, 3. p. 421, fig. 5/9.

17 Ioan Mitrea și Victor Nămolșanu, *Cercetări arheologice în așezarea de la Cîmpineanca*, în *Studii și cercetări științifice*, editată de Institutul Pedagogic Bacău în anul 1974, p. 66, fig. 7/3.

18 *Istoria orașului București*, I, 1965, p. 67/5.

19 Mulțumim și pe această cale învățătorului Aparu Alexandru pentru amabilitatea de care a dat dovadă oferindu-ne spre publicare acest topor.

20 Maria Comșa și Elena Gheannopoulos, *op. cit.*, p. 618, fig. 1/5.

21 În prezentul articol ne referim și la toporul descoperit la Orbeni și aflat în colecția preotului Ungureanu Constantin.

22 O succintă descriere vezi la Al. Artimon, *op. cit.*, p. 315.

23 Vezi Al. Artimon, *op. cit.*, p. 315.

24 Maria Comșa și Elena Gheannopoulos, *op. cit.*, p. 618, fig. 1/5.

25 Vezi nota 21.

În același timp, găsirea lor în diferite zone ale județului Bacău ne oferă posibilitatea cunoașterii ariei de răspindire a civilizației materiale din aceste vremuri.

Este necesar să arătăm că în afara acestor obiecte, pe teritoriul județului Bacău au fost găsite și alte materiale din secolele X—XI. În primul rând ne referim la monede și care ne oferă posibilitatea cunoașterii unor aspecte de ordin economic. Astfel la Bacău a fost descoperită o monedă de bronz, emisiune de la Ioan Tzimisceș²⁶. Tot din această vreme menționăm găsirea unui tezaur de la Cleja—Bacău cu monede din prima jumătate a secolului al X-lea²⁷.

Merită să relevăm și descoperirea unor fragmente ceramice în diferite puncte ale județului. În același timp trebuie să arătăm că pînă în prezent nu s-au făcut săpături sistematice, decît într-o singură așezare din această perioadă istorică și ne referim la cea de la Oituz²⁸.

În viitor se impune o cercetare sistematică asupra epocii secolelor X—XIII de pe teritoriul județului Bacău, în vederea cunoașterii mai în profunzime a civilizației evului mediu timpuriu.

AXES FROM THE X—TH AND THE XI—TH CENTURIES

Summary

In this work author presents four axes discovered in Orbeni, Tăvădărești, Găiceana and Nănești.

The axes discovered in Orbeni, Găiceana and Nănești belong to the group of narrow edge axes (the X-th and XI-th century).

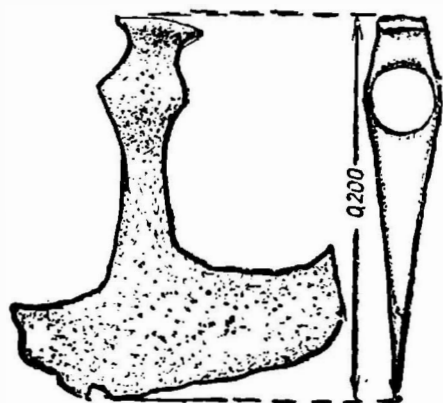
The Tăvădărești axe belongs to the group of flat blade axes, (date also the X-th and the XI-th century).)

The author refers at the historical significance of these discoveries and the importance of their integration in the material and spiritual culture of the X-th and the XI-th centuries, together with other important historical objects.

26 V. Căpitanu, *Descoperiri de monede antice și bizantine*, în *Carpica*, 1971, p. 291, pl. V/43, publicată ca fiind de la Nicefor II.

27 I. Dimian, *Cîteva descoperiri monetare bizantine pe teritoriul României*, în *SCN*, I, 1957, p. 198-199.

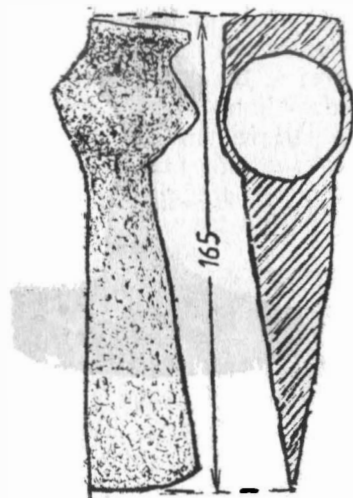
28 Dan Gh. Teodor, C. Buzdugan și I. Mitrea, *op. cit.*, p. 309-321.

1

2

3

4

Fig. 1. Topoare din secolele X — XI descoperite în județul Bacău.
Fig. 1. Axes from the X — TH and the XI — TH century.

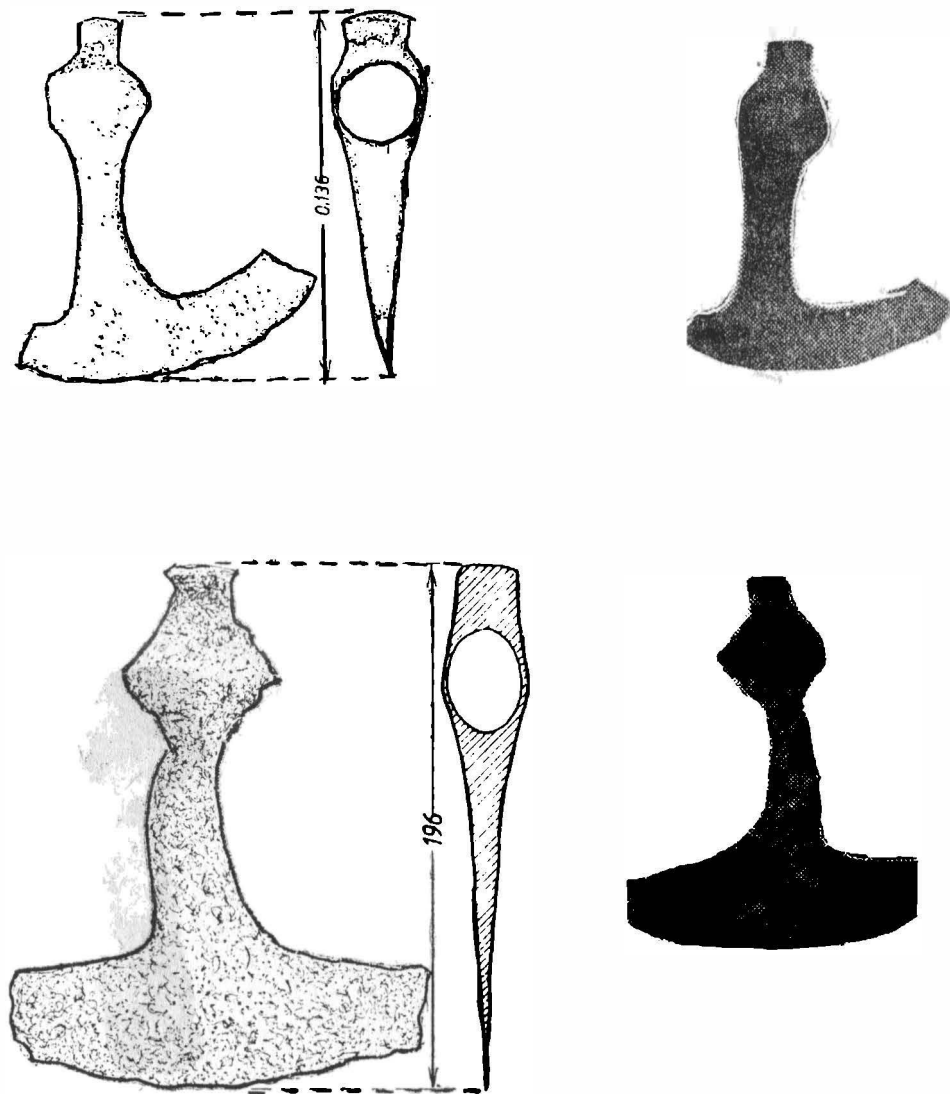

Fig. 2. Topoare din secolele X — XI descoperite în județul Bacău.

Fig. 2. Axes from the X — TH and the XI — TH century.